

Benvolguts i benvolgudes,

Parlar de la desaparició de la nostra Maria és dur, i encara més escriure-ho, fer encaixar els fets dins l'espai físic de la pàgina, negre sobre blanc... d'alguna manera, sembla que si no ho fem ella encara hi podria ser al nostre costat. I és al nostre costat on sempre hi serà, en la memòria, en compartir les nostres vides amb ella en esperit, provant de ser cada cop més humans i més feliços, que és el que ella desitjava per tots qui la estimem.

També desitjava, arribat el moment, descansar en dos llocs que per ella van ser molt especials: al riu Rialb, al prepirineu lleidatà, i al far de Hook Head, a Irlanda.

El 23 de gener la família més propera vàrem anar a escampar la meitat de les seves cendres al riu Rialb, lloc despoblat i feréstec com molts pocs racons del nostre prepirineu, on es gaudeix d'una tranquil·litat excepcional on la mà de l'home quasi bé no ha deixat empremta, lloc on meditar i gaudir d'uns paratges impressionants, el forat del Bulli, el riu Gavarra, el propi riu Rialb, on la Maria va trobar repòs, serenor i com no inspiració. Un lloc amagat que no està a l'abast de tothom, un lloc discret i íntim com era el seu tarannà amb els seus amics. Cap al migdia i després de caminar uns 15 minuts fins trobar el riu, des de dalt d'una roca vàrem escampar les seves cendres on van quedar per sempre lligades amb aquestes terres.

El 29 de gener cap al migdia ens vam reunir amb els familiars i amics de Maria a Irlanda, al far de Hook Head, al comtat de Wexford. Aquells de vosaltres que heu llegit o esteu familiaritzats amb la novel·la *To the Lighthouse* de Virginia Woolf intuiran tota la carrega emocional i intel·lectual del moment – el moment d'arribar-hi al lloc desitjat; el triomf del pensament sobre l'acció, de l'art sobre la vida quotidiana, la victòria de l'esperit sobre la matèria. L'Antonio tornava la Maria a casa, i al apropar-nos al seu *lighthouse* per deixar volar les cendres vam tenir la certesa que ella hi era amb nosaltres: va sortir el sol d'entre una massa espessa de núvols, per acompanyar-nos fins que la Maria va volar lliure del tot.

Aquest és el poema que ella havia escrit per l'ocasió, i que l'Antonio va llegir amb tot l'amor:

## ***To the lighthouse***

*I got here at last.  
A whole lifetime just to come back  
To this wild bleak point.  
A whole life travelling in circles  
and I end up here!*

*Where the monks first lit a fire  
to help the sea farers,  
going out or coming home.  
A welcoming warming beacon  
as its light blazed  
in the freezing ice cold dark.*

*My spirit has flown home.  
Like a bird seeking a rest  
from the stormy winds  
that buffet this black and white tower.  
Constancy, permanence, direction.  
Sheared of all excess.*

*I'm home!*

Fa temps la Maria em va regalar un poema per demanar-me que li trobés un lloc al meu “quadre”, com la Lily Briscoe amb la Mrs. Ramsay en *To the Lighthouse*. Com la Lily també, trigo en esbrinar com donar-li tota la centralitat que és mereix sense sortir-me dels marges del quadre, i en quins colors pintar-la per fer-li justícia... Mentrestant, però, sempre ocuparà un primer plànol en el meu cor i esperit, i sé que és això el que fem tots qui l'estimem. Recordem la Maria com ella era, alegre, intel·lectual i, sobretot, sempre carregada d'amor per regalar.

La Maria és a casa – a Rialb, al far i en els nostres cors.

***Antonio Satorra, Aisling Satorra O'Neill i Corina Chiricioaia***